

Evidensbaseret viden om voksen- og efteruddannelse 2010 - 2011

Bjarne Wahlgren og Hasse Møller

Forord

Hensigten med denne publikation er at give en oversigt over ny viden inden for voksen- og efteruddannelsesområdet. Publikationen omfatter den evidensbaserede viden, som er produceret og publiceret i en dansk sammenhæng i 2010-2011. Evidensbaseret viden er resultater, der bygger på systematisk empiri.

Oversigten er baseret på materiale fra en række danske forsknings- og vidensinstitutioner, som vi har kontaktet i januar-marts 2012. Listen over institutioner findes sidst i publikationen. Et stort antal institutioner har meddelt, at de ikke har produceret evidensbaseret viden i den pågældende periode inden for feltet.

Resultaterne er fremlagt, som de findes i tilgængelige rapporter. Der er ikke taget stilling til kvaliteten af den dataindsamling, som ligger bag resultaterne.

Det er vor opfattelse, at oversigten giver et retvisende, omend ikke nødvendigvis fuldstændigt billede af, hvad der er publiceret af evidensbaseret viden i perioden. Hvis der er ny viden inden for området, som ikke er med i denne oversigt, modtager NCK gerne oplysninger herom.

Oversigten viser, at der er en relativt begrænset mængde ny evidensbaseret viden inden for voksen- og efteruddannelsesområdet, og at det er et begrænset antal institutioner, som bidrager til frembringelse af denne viden. Hovedparten af den indsamlede viden har karakter af erfaringsopsamlinger og evalueringer af centrale aktiviteter i den aktuelle udvikling inden for feltet. Det drejer sig om vejledning, realkompetence og VEU-centre. Herudover er temaer om læring, efteruddannelse, ledelse og effektanalyser synlige.

Målgruppen for publikationen er brugere af viden inden for voksen- og efteruddannelsesområdet. I rapporten findes links til kontaktpersoner og til publikationer, der kan uddybe de præsenterede resultater.

Publikationen er et led i NCK's opgave med at samle, systematisere og formidle viden. I 2010 udgav NCK en tilsvarende publikation, der dækkede årene 2008-2009.

Tak til dem, der har bidraget til publikationen.

Bjarne Wahlgren

Centerleder, april 2012

Titel: Evidensbaseret om voksen- og efteruddannelse 2010-2011

Forfattere: Bjarne Wahlgren og Hasse Møller

Udgiver: Nationalt Center for Kompetenceudvikling

Layout: Nationalt Center for Kompetenceudvikling

ISBN: 978-87-7684-980-1

Hjemmeside: <http://ncfk.dpu.dk>

Indhold

Forord	2
1. Vejledning	4
1.1 Udvikling af læringsmiljø i psykiatrien	4
1.2 Evaluering af vejledningsindsatsen i Grønland	5
1.3 Diplomuuddannelsen i Uddannelses- og Erhvervsvejledning	6
2. Realkompetence	7
2.1 Anerkendelse af realkompetencer	7
2.2 Anerkendelse af realkompetencer på VEU-området mv.	8
3. VEU-centre	9
3.1 De nye VEU-centre	9
4. Læring	10
4.1 E-læring og blended learning på VEU-området	10
4.2 Pædagogisk praksis i VEU	11
5. Virksomheder og ledelse	12
5.1 Virksomhedernes brug og vurdering af AMU	12
5.2 Lyst til ledelse	13
6. Effekter af voksen- og efteruddannelse	14
6.1 Effektanalyser af voksenefteruddannelse	14
6.2 Effekter af efteruddannelse af faglærte og ufaglærte	15
6.3 Cooperative Learning i voksenundervisningen	16
6.4 Opfølgende evaluering af VUC-projektet 'Det samarbejdende klasserum'	17
7. Kompetenceudvikling	18
7.1 ARTiT – Udvikling af innovative metoder til undervisning af undervisere	18
7.2 Barrierer og løftestænger for kortuddannedes opkvalificering	19
8. VEU i et nordisk perspektiv	20
8.1 Effektive strategier for livslang læring i de nordiske lande	20
8.2 Den nordiske voksenlærer	21
8.3 Integration gennem voksen- og efteruddannelse	22
9. Datagrundlag	23

1. Vejledning

1.1 Udvikling af læringsmiljø i psykiatrien

– læremuligheder, kompetenceudvikling og innovation

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) afsluttede i 2011 projektet Læring i Psykiatrien (LiP). Projektet var et 3-årigt aktionsforskningsprojekt. I projektet indgik et samarbejde med omkring 100 sygeplejersker ansat ved regionale psykiatriske institutioner i fire regioner. Formålet med projektet var at udvikle sygeplejerskernes kompetencer som vejledere for sygeplejestuderende, der var under klinisk uddannelse på de psykiatriske institutioner, og at videreudvikle begreber om læring i praksis. Projektet udsprang af en interesse hos sygeplejerskerne for at arbejde med Vindmøllemodellen, der er et pædagogisk redskab, der kan bruges til at afdække uudnyttede læremuligheder i praksis.

Projektets data blev genereret via fokusgruppeinterview med deltagerne. Desuden indgik data fra logbogsnotater og observationer af praksis.

Et af projektets resultater er, at vejlederne, ved projektets afslutning, var blevet opmærksomme på de læremuligheder, der ligger i de 'hverdagslige aktiviteter' i psykiatrisk praksis, og at de udnytter dem i uddannelse af sygeplejestuderende. Projektet viser, at vejlederne kun sjældent bruger Vindmøllemodellen i sin helhed som et pædagogisk redskab i vejledning af studerende, men at de rutinemæssigt bruger nogle af de begreber, der indgår i modellen.

Et andet resultat er, at det stadig er muligt for sygeplejerskerne at udvikle deres praksis som vejledere, bl.a. ved at betragte vejledning som en kontinuerlig proces set i forhold til de mål, de studerende skal nå under den kliniske uddannelse i psykiatri.

Et tredje resultat af projektet er, at de studerendes læringsudbytte kan blive optimeret, hvis vejlederne omprioriterer den tid, de har til vejledning, så de bruger mere tid på under- og efter-vejledning og mindre på før-vejledning. Desuden viser projektet, at de studerende lærer mere, hvis vejlederne i højere grad bruger 'eksemplarisk vejledning'.

Kontakt

Lektor, ph.d. Linda Kragelund, Nationalt Center for Kompetenceudvikling, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet
E: likr@dpu.dk

Relevante links

Projektets resultater og delrapporter kan findes og downloades på NCK's hjemmeside <http://ncfk.dpu.dk> under projekter.

1.2 Evaluering af vejledningsindsatsen i Grønland

Videncenter for Uddannelse- og Erhvervsvejledning (VUE), har evalueret vejledningsindsatsen i Grønland med fokus på vejledningens institutioner, organisering, opgaver og mulige barrierer i relation til opgaveløsning.

Første undersøgelsesfelt drejer sig om regelgrundlaget for vejledningen. Det konstateres, at der ikke findes en (opdateret) samlet fremstilling af vejledningsopgaver og forpligtelser i vejledningsindsatsen i Grønland, og at der ikke er adgang til en samlet, fælles eller overordnet vejledning i forhold til valg af uddannelse og karriere. Dette skyldes primært, at vejledningstilbud er decentraliseret og knyttet til de enkelte institutioner.

I relation til vejledernes opgaver i uddannelses- og vejledningsinstitutionerne konstateres det, at den vejledningsopgave, som nævnes af flest, drejer sig om vejledning i udfyldning af ansøgningskemaer. Det opleves vanskeligt at vejlede vedrørende personlige forhold, vejlede ledige, som ikke ved hvad de vil, vejlede unge med en urealistisk selvforståelse samt vejledning af specialklasselever.

Det konstateres, at der eksisterer velfungerende vejledernetværk et mindre antal steder, med varierende grad af formaliseret samarbejde, men at der de fleste steder ikke eksisterer vejledernetværk med systematiseret samarbejde. Manglende initiativer, tid og definition af arbejdsopgaver opleves som en barriere for at etablere vejledernetværk. Der er en klar tilslutning til vigtigheden og nødvendigheden af samarbejde mellem vejledere i forskellige uddannelses- og vejledningsinstitutioner gennem vejledernetværk.

En analyse af vejledergrunduddannelsen (VGU) viser, at uddannelsen grundlæggende har haft den samme kerne gennem de sidste ti år (2000-10), men at uddannelsens struktur, moduler og indhold har ændret sig væsentligt. Uddannelsen har hjemmel i finansloven og som uddannelse er den ikke niveaufastlagt i forhold til øvrige uddannelser såsom erhvervsuddannelser eller bacheloruddannelser.

På baggrund af undersøgelsen anbefales det blandt andet, at der gennemføres en revision af det overordnede juridiske grundlag for uddannelses-, erhvervs- og karrierevejledning i Grønland. Det anbefales, at der tages stilling til en eventuel ændret opgavefordeling mellem Piareersarfiit (Vejlednings- og introduktionscentre) og uddannelsesinstitutionerne. Det anbefales endvidere, at der foretages en afklaring af, om vejledergrunduddannelsen skal målrettes specifikke vejledningsfunktioner, og om der fortsat ikke skal være formelle adgangskrav, om uddannelsen skal niveaufastlægges, og om der skal udbydes vejlederuddannelse på diplomniveau.

Kontakt

Videncenterleder,
lektor Carla Tønder
Jessing, Videncenter
for Uddannelses- og
Erhvervsvejledning
(VUE), VIA University
College

E: ctj@viauc.dk

Relevante links

Information om
rapporten kan findes
på VUE's hjemme-
side
<http://vejledning.net>

1.3 Diplomuddannelsen i Uddannelses- og Erhvervsvejledning

Videncenter for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (VUE) har undersøgt, hvordan dimittender og ledere for aftagerinstitutioner oplever diplomuddannelsen i Uddannelses- og Erhvervsvejledning. Undersøgelsen bidrager med viden om, hvilken betydning erhvervelse af en diplomuddannelse har for vejlederens praksis og for den enkelte institution.

Vejlederne oplever, at de har fået stort og relevant udbytte af uddannelsen overordnet, og de oplever at blive en faglig kapacitet i en vejledningsfaglig udvikling i organisationen. På barrieresiden peger undersøgelsen på, at ledere/arbejdsgivere og vejledere/dimittender ikke har samme opfattelse af de kompetencer som diplomuddannelsen giver, og hvad kompetencerne skal bruges til i organisationen. Det fremgår af materialet, at der er meget store forskelle på, i hvilken udstrækning den uddannedes nye kompetencer bliver taget i konkret anvendelse. Dette kan være et problem, som resulterer i frustration hos vejlederen.

Det anbefales på baggrund af undersøgelsen, at aftagerinstitutioner involveres mere i de studerendes uddannelse generelt, eksempelvis gennem at indbyde ledere til at deltage i et seminar, hvor projekter og opgaver præsenteres og drøftes.

Kontakt

Videncenterleder,
lektor Carla Tønder
Jessing, Videncenter
for Uddannelses- og
Erhvervsvejledning
(VUE), VIA University
College

E: ctj@viauc.dk

Relevante links

Information om
rapporten kan findes
på VUE's hjemme-
side
<http://vejledning.net>

2. Realkompetence

2.1 Anerkendelse af realkompetencer

– udbredelse, barrierer og gældende praksis

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har undersøgt, i hvilken grad anerkendelse af realkompetencer foregår, og hvem der benytter sig af tilbuddet i danske voksenuddannelsesinstitutioner.

Undersøgelsen har fulgt arbejdet med anerkendelse af realkompetencer fra september 2008 til november 2009. Undersøgelsen beskriver og analyserer uddannelsesinstitutionernes oplevelser og erfaringer med anerkendelse af realkompetencer.

Befolkningens kendskab til muligheden for at få anerkendt realkompetencevurderinger er stadig (2009) meget begrænset. Undersøgelsen viser yderligere, at informationsmaterialernes indhold ikke stemmer overens med brugernes motivation for at blive realkompetencevurderet.

Undersøgelsen viser, at det langt fra er den enkelte person, der alene tager beslutningen om at få en realkompetencevurdering. Det sker ofte i et samspil mellem forskellige parter, såsom virksomhedsledelse, tillidsrepræsentanter, fagforeninger og kolleger.

Undersøgelsen finder, at nogle af de væsentligste barrierer i forhold til realkompetencevurdering er, at der mangler en tydelig informationsstrategi, en koordineret informationsindsats mellem aktører og interessenter, at der er for lavt taxameter i forhold til opgavens omfang, og at der opstår problemer forbundet med kravet om individuelle vurderinger og nødvendigheden af holdundervisning for at skabe rentabel aktivitet.

Der efterlyses en formel uddannelse til de personer, der foretager realkompetencevurderinger, og der mangler netværk og teams, som kan understøtte en løbende udvikling og kvalificering af arbejdet.

På baggrund af undersøgelsens resultater anbefales der tiltag i forhold til information, økonomiske og styringsmæssige aspekter i retning af generel forbedring af, og tydelighed i forhold til, kommunikationen mellem de involverede parter. Der bør arbejdes i retning af en bæredygtig økonomi samt skabelse af bedre rammer for arbejdet med kompetencevurderinger på institutionelt plan.

Kontakt

Pædagogisk konsulent Ulla Nistrup,
Nationalt Videncenter for Realkompetencevurdering, VIA
University College
E: uni@viauc.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på NCK's hjemmeside
<http://ncfk.dpu.dk>
under publikationer.

2.2 Anerkendelse af realkompetencer på VEU-området mv.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har undersøgt om ændringen af loven om "Udbygning af anerkendelse af realkompetence på voksen- og efteruddannelsesområdet mv." har den tilsigtede virkning og kvalitet.

Manglende kendskab til realkompetencevurdering i befolkningen samt økonomiske forhold nævnes som de største barrierer i forbindelse med udbredelse af realkompetencevurderinger.

Samlet set er udbredelsen af realkompetencevurderinger mindst inden for VVU, AVU, almengymnasiale fag på VUC og diplomuddannelserne og størst inden for AMU og GUV. Udbredelsen er endvidere karakteriseret ved, at der er en relativt stor gruppe institutioner inden for alle uddannelsesområderne, på nær GUV, der ikke har realkompetencevurderingsaktivitet, mens en mindre gruppe institutioner har en relativt høj realkompetencevurderingsaktivitet.

Evalueringen viser, at de realkompetencevurderinger der laves, anvendes meget forskelligt inden for de forskellige uddannelsesområder. Primært bruges de til at give adgang til de uddannelser, som institutionerne selv udbyder, frem for anden anvendelse, herunder anerkendelse af kompetencer til erstatning af uddannelse og undervisning og til umiddelbar anvendelse på arbejdsmarkedet.

Blandt respondenterne, der repræsenterer institutionerne, er der et meget stort flertal, der peger på manglende kendskab til realkompetencevurdering i befolkningen som barriere for større udbredelse.

På tværs af uddannelsesområder er der et stort flertal, der peger på økonomiske barrierer. Mere end 80 % vurderer, at der mangler taxameter for dokumentations- og vejledningsarbejdet. En anden barriere drejer sig om lovgivning, hvor ca. halvdelen af institutioner, der har foretaget over 60 realkompetencevurderinger, mener, at lovgivningen burde sikre en højere grad af standardisering.

En intern barriere er, at uddannelsesinstitutionerne som udgangspunkt planlægger for hold af deltagere for at økonomisere med midlerne, mens anerkendelse af dele af uddannelsesmålene betyder, at efterfølgende uddannelsesforløb skal tilrettelægges mere individuelt. En anden intern barriere, som mange peger på, er, at det er vanskeligt at formidle til ansøgere, hvad realkompetencer er, og hvordan de kan dokumenteres og vurderes. Ligeledes opleves det, at der ikke er tid nok til kompetenceudvikling af undervisere, der arbejder med realkompetencevurdering.

Kontakt

Projektleder, specialkonsulent Michael Andersen, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)

E: ma@eva.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på EVA's hjemmeside <http://eva.dk> under udgivelser.

3. VEU-centre

3.1 De nye VEU-centre

– erfaring fra VEU-centrenes etablering (midtvejsevaluering)

Den 1. januar 2010 etableredes 13 VEU-centre i hele landet. Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har evalueret centrenes arbejde. Evalueringen viser, at der overordnet er optimisme om projektet, og at en central udfordring for VEU-centrenes arbejde drejer sig om kulturforskelle partsinstitutionerne imellem.

Værtsinstitutionernes vurderinger af VEU-centerkonstruktionen ligger meget i tråd med de politiske visioner bag den. Overordnet har der været ganske få indvendinger mod lovgivningen bag VEU-centrene. Der er dog uenighed om, hvorvidt værtsinstitutionerne skal iværksætte og koordinere analysearbejde, og om hvorvidt VEU-konstruktionen løser problemerne knyttet til koblingen mellem den erhvervsrettede og den almene del af VEU-systemet.

Størstedelen af institutionerne oplever den geografiske placering af centrene som hensigtsmæssig i forhold til arbejdet.

Institutionerne har taget meget positivt imod, at VEU-centrene er styret ved hjælp af udviklingskontrakter. Den dobbelte løsning, hvor nogle resultatmål er formuleret af Undervisningsministeriet og andre af VEU-centrene selv, bliver også betragtet som hensigtsmæssig. På den måde skabes både en fælles ramme og et lokalt ejerskab. De interviewede repræsentanter for partsinstitutionerne har generelt følt sig inddraget i tilstrækkeligt omfang, og det samme gælder de interviewede centerrådsmedlemmer. Indholdet – de konkrete målformuleringer og måltal – er der også bred opbakning til. Enkelte tvivler på, om målene kan nås, fordi vilkårene (støtteordninger osv.) er ændret på landsplan, siden målene blev formuleret.

De fremtidige opgaver og udfordringer VEU-centrene peger på, er at få styr på redskaberne til opgaveløsningen, videre opbygning af samarbejdet, viderekabelse af en identitet eller en fælles forståelse i VEU-centeret, formidling af den nye organisering til omverdenen og endelig opfyldelse af selve de uddannelsesmæssige mål. Blandt partsinstitutionerne, er der flere ledere, der betragter selve samarbejdet som en udfordring. Ikke på grund af egentlig uenighed om indhold eller substans, men på grund af kulturforskelle, der vanskeliggør kommunikationen.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at EVA i starten af 2012 i forlængelse af midtvejsevalueringen har udgivet en slutevaluering med titlen "Evaluering af VEU-centrene. Vurdering af styreform, samarbejde og resultater.

Kontakt

Projektleder, evalueringsekspert Christina Laugesen, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
E: chl@eva.dk

Relevante links

Rapporten kan findes på EVA's hjemmeside
<http://eva.dk> under udgivelser.

4. Læring

4.1 E-læring og blended learning på VEU-området

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har undersøgt brugen af E-læring og blended learning på enkeltfag på VUC, VVU på erhvervsakademier og diplomuddannelse på professionshøjskoler.

Overordnet viser undersøgelsen, at e-læring og blended learning bruges inden for alle tre uddannelsesområder til at øge fleksibiliteten i uddannelsen og dermed deltagelsen i voksenuddannelse. Måderne e-læring og blended learning bruges på og de overvejelser, der ligger bag, adskiller sig dog væsentligt de tre uddannelsesområder imellem.

Evalueringen viser, at e-læring generelt bruges i begrænset omfang på de tre uddannelsesområder, mens brugen af blended learning er væsentligt mere udbredt. VUC er det område, hvor e-læring forekommer på den største andel af institutionerne (især på Hf). På erhvervsakademiområdet er der etableret et institutionelt samarbejde om en e-læringsinstitution, som hovedparten af erhvervsakademierne deltager i. På diplomuddannelserne opfattes blended learning som en særligt relevant tilrettelæggelsesform. Omkring halvdelen af diplomuddannelserne udbydes som blended learning, mens det kun er 3 % af diplomuddannelserne, der udbydes som e-læring.

På tværs af uddannelsesområderne anføres mange af de samme argumenter for at anvende e-læring og/eller blended learning. Det drejer sig især om, at fleksibel tilrettelæggelse kan give nye muligheder og mindske barrierer for uddannelse, fx i forhold til transport eller familieliv. Inden for alle tre uddannelsesområder vurderer et flertal af uddannelsesrepræsentanterne, at e-læring og/eller blended learning er pædagogisk-didaktisk hensigtsmæssigt, blandt andet i forhold til at understøtte deltageraktivitet. De vigtigste barrierer for brug af e-læring og/eller blended learning er begrænset kendskab til mulighederne blandt kursister og manglende færdigheder og kompetencer blandt såvel kursister/studerende som undervisere. Regelgrundlag og holdninger i lærerkorpset fremhæves ligeledes som barrierer. Derimod fremstår tekniske forhold ikke som en væsentlig barriere.

E-læring og blended learning opleves at have en række positive konsekvenser på områder som læringsmiljø, udvikling af nye typer kursusmateriale og fleksibel tilrettelæggelse af undervisningen. Det vurderes, at der er behov for yderligere kompetenceudvikling, når det kommer til tekniske og pædagogisk-didaktiske kompetencer. Godt halvdelen af institutionsrepræsentanterne fortæller, at de i høj eller nogen grad følger en samlet implementeringsstrategi.

Kontakt

Projektleder, specialkonsulent Michael Andersen, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)

E: ma@eva.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på EVA's hjemmeside <http://eva.dk> under udgivelser.

4.2 Pædagogisk praksis i VEU

– samspillet mellem almen og erhvervsrettet VEU

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har undersøgt, hvilke læringsformer der anvendes i pædagogisk praksis for at skabe nær sammenhæng mellem teori og praksis, og for at skabe større udbytte af undervisningen. Resultaterne af undersøgelsen er sammenfattet i rapporten. På baggrund af 10 casestudier identificeres fem læringsformer, som alle indeholder intentioner om at skabe integration og sammenhæng, dels mellem almene og erhvervsrettede elementer i undervisningen, dels mellem teori og praksis.

Den foreliggende rapport skal ses i sammenhæng med to andre forskningsredegørelser fra NCK, henholdsvis *Læringsformers betydning for voksnes motivation for læring (2009)* og *Transfer mellem uddannelse og arbejde (2009)*, som kan findes på NCK's hjemmeside under publikationer.

Den første læringsform betegnes *empowerment*, og søger særligt at integrere almenteoretiske elementer med almen praksis ved at gøre deltagerne til handlekraftige borgere. Den anden læringsform betegnes som *kontekstualisering* og har som primært fokus, at skabe sammenhæng mellem den teoretiske undervisning og elevernes praktiske hverdag (mulighed for at skabe transfer). Tredje læringsform der identificeres, betegnes som *rekontekstualisering*. Her tages almene undervisningselementer, eksempelvis dansk grammatik, og flyttes til en aktuell arbejds kontekst. Læringsformen integrerer dermed almenteoretiske elementer med erhvervsrettede praksiselementer. Den fjerde integrerende læringsform kaldes *dekontekstualisering*, og kan også forstås som aflæring. Her kan undervisningen tage afsæt i brud med det vante, og hermed udfordre eksisterende viden hos deltageren.

I forhold til samspillet mellem de involverede virksomheder og VEU-udbydere ses det, at samarbejdet overvejende tager form af, hvad der kaldes den målrettede dialog. Samtidig konkluderes det, at virksomhederne ikke har tilstrækkelig opmærksomhed rettet mod at optimere mulighederne for at overføre og anvende det lærte i den daglige praksis. Det typiske billede er, at der stadig er vandtætte skodder mellem uddannelsesinstitutionen med dens læringsaktiviteter og virksomheden med dens arbejdsaktiviteter.

Forskningsgruppen har ikke været i stand til at finde eksempler på en egentlig undervisningsmæssig integration af klassiske FVU-forløb gennemført af VUC og erhvervsrettede forløb fra AMU eller erhvervsskoler.

Kontakt

Lektor Steen Høyrup
Pedersen, Institut
for Uddannelse og
Pædagogik (DPU),
Aarhus Universitet
E: shp@dpu.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på NCK's hjemmeside
<http://ncfk.dpu.dk>
under publikationer.

5. Virksomheder og ledelse

5.1 Virksomhedernes brug og vurdering af AMU

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemførte i starten af 2011 en undersøgelse af virksomhedernes brug af AMU. Undersøgelsen belyser udviklingen i virksomhedernes vurderinger og brug af AMU fra 2007 til 2011.

Det viser sig, at andelen af virksomheder, der bruger AMU, i det store og hele er uændret fra 2007 til 2011 til trods for skift i konjunktoren og ændringer i regler og vilkår. Der kan dog dokumenteres en positiv udvikling.

Udbuddet af AMU vurderes positivt af virksomhederne. Et af de mest positive resultater er, at to ud af tre virksomheder vurderer, at AMU udbydes inden for rimelige geografiske afstande, og udbuddets tilgængelighed vurderes generelt meget positivt. Virksomhederne – især brugerne af AMU – vurderer i 2011, at AMU ligger på samme høje niveau som i 2007. Virksomhedernes vurderinger af såvel styrkerne som barriererne for at bruge AMU er langt hen ad vejen de samme i 2011 som i 2007.

Der kan konstateres positive udviklinger siden 2007. Flere virksomheder end tidligere mener, at AMU giver medarbejderne de kompetencer, der er behov for (en stigning fra 73 % til 80 %), og at undervisningen niveaumæssigt er tilpas afstemt i forhold til de faglærte medarbejdere (en stigning fra 62 % til 73 %). Endvidere er andelen af virksomheder, som svarer, at de ikke har undersøgt mulighederne for efter- og videreuddannelse via AMU, faldet fra 57 % til 50 %.

Selvom flere virksomheder undersøger mulighederne for efter- og videreuddannelse, er der fortsat en stor gruppe, der ikke gør det. Det drejer sig særligt om mindre virksomheder. AMU står fortsat over for den udfordring, at man ikke i tilstrækkelig grad når de små og mellemstore virksomheder. Dette udfordrer AMU-udbydernes virksomhedsopsøgende arbejde.

Kontakt

Projektleder, specialkonsulent Michael Andersen, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)

E: ma@eva.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på EVA's hjemmeside <http://eva.dk> under udgivelser.

5.2 Lyst til ledelse

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har gennemført en evaluering af pilotforløbet *Lyst til ledelse* for lærere på selvejende uddannelsesinstitutioner. Forløbet skal dels introducere deltagerne til ledelsesværktøjer og -problemstillinger, dels fungere som personlige afklaringsforløb.

Evalueringen viser, at det har været et succesfuldt forløb. Målene er opfyldt i den forstand, at deltagerne er blevet afklarede i forhold til, om de har lyst til at gå ledelsesvejen. I langt de fleste tilfælde har denne afklaring været bekræftende.

Umiddelbart anbefaler de parter, der har deltaget i evalueringen, at forløbet videreføres uændret bortset fra enkelte justeringer og præciseringer. Justeringerne drejer sig især om at sikre gennemførelsen og kvaliteten af de elementer i forløbet, der foregår før, imellem og efter kursusgangene.

Evalueringen sætter imidlertid spørgsmålstegn ved udbyttet af de konkrete ledelsesredskaber, som deltagerne stifter bekendtskab med. Dette skal ses i lyset af, at deltagerne ikke nødvendigvis kan bruge disse redskaber i praksis på deres hjemskoler, fordi de ikke får en ledelsesfunktion umiddelbart efter, at forløbet er afsluttet. Dette forhold kan skabe et tomrum og stiller store krav til lederen på hjemskolen om at udarbejde en opfølgings- eller karriereplan for de lærere, der har deltaget.

Kontakt

Projektleder, sous-chef Rikke Sørup,
Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
E: rs@eva.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på EVA's hjemmeside <http://eva.dk> under udgivelser.

6. Effekter af voksen- og efteruddannelse

6.1 Effektanalyser af voksenefteruddannelse

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har analyseret effekterne af voksen- og efteruddannelsesindsatsen for private virksomheder i Danmark.

Formålet er at tilvejebringe en systematisk og forskningsbaseret viden om effekterne af VEU med henblik på at opnå en bedre forståelse af virkningerne på virksomhedsniveau af den offentligt medfinansierede VEU-indsats. Effekterne af indsatsen måles på virksomhedernes omsætning, overskud og vækst i medarbejderstaben.

For at kunne beregne kausale effekter (årsagssammenhænge) af virksomhedernes brug af VEU, konstrueres et panel med VEU-deltagende virksomheder, som sammenlignes med tilsvarende virksomheder, der ikke benytter VEU. Parametrene for virksomhedernes VEU-deltagelse og effekten heraf er generelt insignifikante.

Undersøgelsen kan ses som et første skridt i et "udviklingsprojekt", hvor den nye viden der opnås, kan skabe basis for fremtidige analyser. Analyserne viser, at selvom kursistdatabase er særdeles omfangsrig (den indeholder detaljeret information om mere end 20 mio. kursusophold), så er det problematisk at VEU-aktivitet, der ikke er offentligt medfinansieret, ikke observeres i data.

Resultaterne viser, at en udvidelse af datagrundlaget i forhold til VEU-omfang er ønskelig.

Kontakt

Programleder, ph.d.
Nicolai Kristensen,
Anvendt Kommunal-
Forskning (AKF)
E: nik@akf.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på AKF's hjemmeside <http://akf.dk> under udgivelser.

6.2 Effekter af efteruddannelse af faglærte og ufaglærte - Analyser af branchemobilitet og certifikater

Anvendt KommunalForskning (AKF) har udarbejdet en rapport, der omhandler effekterne af voksen- og efteruddannelse (VEU) blandt faglærte og ufaglærte.

Rapporten konkluderer, at erhvervsrettet efteruddannelse i næsten alle tilfælde signifikant øger sandsynligheden for at blive i en uddannelsesnær branche. Det er ikke muligt at fastlægge årsagen til dette resultat, men en mulig forklaring er, at erhvervsrettet efteruddannelse styrker den enkeltes faglighed, og derigennem bliver det mere omkostningsfyldt at skifte til en uddannelsesfjern branche, hvor de erhvervede kompetencer ikke anvendes i samme grad. Murerfaget er den primære undtagelse fra reglen: for mure- re øges sandsynligheden for skifte til en uddannelsesfjern branche efter deltagelse i erhvervsrettet efteruddannelse.

Almene kurser øger ufaglærtes branchemobilitet, mens erhvervsrettede kurser har lille og varierende effekt. Videregående kurser fastholder den ufaglærte i samme branche, i hvert fald på kort og mellemlang sigt. Den lille effekt for de erhvervsrettede kurser kan skyldes, at nogle kurser eller nogle brancher har modsatrettet effekt.

Undersøgelsen omfatter effekten af 10 udvalgte AMU-kurser. Effekten undersøges for kurser, der fører til certificering, og for kurser der omfatter samarbejde og teamwork. Effekten for beskæftigede måles som mobilitet mellem arbejdspladser.

Certifikatkurserne øger mobiliteten, mens kurserne om teamwork øger fastholdelsen på samme arbejdssted. Resultaterne skal ikke fortolkes således, at øget brug af certificeringer vil være nyttig, men de viser, at for de udvalgte kurser var der i gennemsnit en øget jobmobilitet for de personer der deltog i kurser med certifikat.

Kontakt

Programleder, ph.d.
Nicolai Kristensen,
Anvendt Kommunal-
Forskning (AKF)

E: nik@akf.dk

Programleder, ph.d.
Gabriel Pons Rotger,
Anvendt Kommunal-
Forskning (AKF)

E: gpr@akf.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på AKF's hjemmeside <http://akf.dk> under udgivelser.

6.3 Cooperative Learning i voksenundervisningen – læring og lærerkompetencer

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har gennemført en evaluering af projektet *Det samarbejdende klasserum*, om indførelse af Cooperative Learning (CL) på fire VUC'er. Projektet havde to spor: lærerkvalificering og effekt på kursisterne med særligt fokus på at nedbringe fravær og frafald.

Evalueringen var tilrettelagt som et eksperimentalt design og omfattede blandt andet måling af kursisters udvikling tre gange undervejs samt inddragelse af registerdata. Metodemæssigt var projektet nyt i en dansk sammenhæng.

Med hensyn til lærerkvalificering viser resultaterne, at lærerne tidligt i forløbet udviklede kompetencer til at kunne anvende CL-metoden i undervisningen, og at de gjorde det på et reflekteret niveau. Det meget praksisnære lærerkvalificeringsforløb havde udmøntet sig i et godt fagligt resultat.

I forhold til kursisterne er effekten et øget samarbejde kursisterne imellem samt en forøget udvikling af deres sociale kompetencer. Denne effekt er tydeligst hos kursister som er blevet undervist efter CL-metoden i mindst halvdelen af undervisningstiden. Metodens effekt på frafald er derimod ikke entydig. På Hf-niveau synes metoden at mindske frafald, hvorimod det er vanskeligt at dokumentere effekt på AVU-niveau. Derudover er omfanget af fravær meget forskelligt, både fra hold til hold, og imellem de enkelte VUC'er. Der kan ikke dokumenteres en positiv effekt på kursisters karaktergennemsnit, men der er en tendens til at de skriftlige karakterer er lavere for CL-hold end for hold, der ikke er undervist efter CL-metoden.

På baggrund af evalueringen anbefales det blandt andet, at der arbejdes med en tilgang til CL, der kan rumme de faglige forskelle, der er på holdene.

Kontakt

Centerleder, professor Bjarne Wahlgren, Nationalt Center for Kompetenceudvikling, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

E: wahlgren@dpu.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på NCK's hjemmeside

<http://ncfk.dpu.dk> under publikationer.

6.4 Opfølgende evaluering af VUC-projektet 'Det samarbejdende klasserum'

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har gennemført en opfølgende evaluering af projektet *Det samarbejdende klasserum*. Hensigten var at undersøge, om der kan konstateres forskelle i effekten af at anvende Cooperative Learning (CL) i henholdsvis ét og to år, og med lærernes erfaringsniveau.

Evalueringen af projektet viste begrænsede effekter på frafald, fravær og eksamensresultater. Den opfølgende evaluering bekræfter disse resultater.

Det er ikke muligt at dokumentere systematiske positive effekter på institutionsniveau efter henholdsvis første og andet år. Ligeledes er det ikke muligt at dokumentere en sammenhæng mellem omfanget af underviserens erfaringer med CL og kursisternes fravær og frafald.

På generelt niveau er det ikke muligt at sige, at brugen af CL mindsker frafald og fravær eller højner karakterniveauet, da en række andre faktorer spiller ind. I nogle undervisningssammenhænge lader CL til at have en markant effekt. I andre ses ingen eller tilmed en negativ effekt. Resultaterne tyder på, at det blandt andet er CL i samspil med lærerens sociale kompetencer, der er udslagsgivende.

Kontakt

Centerleder, professor Bjarne Wahlgren, Nationalt Center for Kompetenceudvikling, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

E: wahlgren@dpu.dk

AC-fuldmægtig Tinne Geiger, Nationalt Center for Kompetenceudvikling, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

E: tige@dpu.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på NCK's hjemmeside

<http://ncfk.dpu.dk> under publikationer.

7. Kompetenceudvikling

7.1 ARTiT – Udvikling af innovative metoder til undervisning af undervisere

Roskilde Universitet (RUC) præsenterer i rapporten *ARTiT – development of innovative methods of training the trainers (Danish National Report)* danske resultater fra en international undersøgelse, hvor også Grækenland, Rumænien og Sverige er repræsenteret.

Formålet med undersøgelsen er at udvikle viden om kunstbaserede metodologier inden for voksenundervisningsområdet, her VUC. Rapporten præsenterer resultaterne fra en dansk spørgeskemaundersøgelse til voksenundervisere og kursister.

Undersøgelsen indikerer interesse fra voksenundervisere og deres studerende om at udvikle mere kunstorienteret undervisning og læring i voksenuddannelse. Undersøgelsen peger dog på, at lærerne mangler konkret metodekendskab.

For voksenundervisernes vedkommende viser undersøgelsen, at 91 % gør brug af kunstbaserede metoder for at variere undervisningen. Mere end halvdelen inddrager kunst som redskab til at udvikle kreativitet og kritisk tænkning. Overordnet oplever underviserne positiv respons fra kursisterne i forhold til kunstbaserede undervisningsmetoder. De mest brugte metoder er inddragelse af film, musik og maleri. De kunstbaserede metoder inddrages spontant og improviseret, hvilket indikerer en mangel på specifikke kunstbaserede metoder og redskaber i voksenundervisningen.

Kursistbesvarelsenerne viser, at det særligt er i fagene dansk og fremmedsprog, der bruges kunstbaserede metoder (55 % i dansk og 48 % i fremmedsprog). Halvdelen af kursisterne giver udtryk for en neutral holdning til kunstbaserede metoder i undervisningen, 26 % oplever det som interessant, og 29 % oplever ikke, at det har en særlig betydning. 70 % af de studerende mener dog, at en sådan undervisning kan udvikle mere kreativitet, mens en mindre andel mener, det kan fremme kritisk tænkning og innovation.

Det konkluderes, at voksenunderviserne overordnet er positivt stemt overfor inddragelse af kunstbaserede metoder, men at de savner konkret metodekendskab. De studerende giver overordnet udtryk for en neutral holdning til disse metoder i praksis.

Kontakt

Lektor Leif Emil Hansen, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet

E: leifh@ruc.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på Roskilde Universitets hjemmeside <http://ruc.dk> under publikationer.

7.2 Barrierer og løftestænger for kortuddannedes opkvalificering

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har undersøgt, hvad der fremmer og hæmmer kortuddannedes deltagelse i voksen- og efteruddannelse (VEU).

Formålet med undersøgelsen er at tilvejebringe en dybere forståelse for, hvorfor der blandt de kortuddannede er en forholdsvis beskedent efterspørgsel efter VEU.

Undersøgelsen viser, at der er mange af de kortuddannede, der kan siges at være repræsentanter for en lønarbejderlivsform, dvs. en kultur hvor selvrealisering sker i fritiden og familien, og hvor arbejdet betragtes som et middel til at opnå lønindkomst. Lønarbejderlivsformen kommer for det første til udtryk i form af manglende engagement i, interesse for, og viden om egne arbejdsplads- og overenskomstforhold, herunder mulighederne for VEU. Mange af dem, der repræsenterer en lønarbejderlivsform, er således ikke disponerede for at vælge uddannelse. Andre har den holdning, at uddannelse ikke er brugbart, blandt andet fordi de har en oplevelse af, at deres arbejdsgivere ikke værdsætter (efter)uddannelse.

En del af de kortuddannede arbejdere har dog klare individuelle reproduktionsstrategier. Reproduktionsstrategierne er operationaliserede forestillinger om fastholdelse eller forbedring af egen velfærd og stilling på arbejdsmarkedet. Nogle har en klar *employability*-strategi og bruger VEU-systemet til at erhverve nye kompetencer og øge deres position i lønhierarkiet. Andre har en rekreativstrategi, hvor målet ikke er at forbedre positionen på arbejdsmarkedet, men at få energi og overskud nok til at kunne fastholde en aktuel position.

En tredje gruppe kan betegnes som læse- og skrivesvage, herunder ordblinde, hvoraf mange har et anstrengt forhold til uddannelsesaktiviteter. Mange ønsker ikke, at deres manglende færdigheder skal komme for dagens lys, og derfor fravælger de (efter)uddannelse.

Undersøgelsens resultater tyder ikke på, at økonomi er en væsentlig barriere for søgningen til VEU. I forhold til køn finder man lige dele begejstring og skepsis hos mandlige og kvindelige respondenter.

Uformelle arbejderkollektiver og -fællesskaber synes ikke at udgøre en barriere for VEU. Snarere kan et stærkt kollektiv, der er dedikeret til VEU, være en løftestang for den enkeltes VEU-ambitioner.

Kontakt

Adjunkt Mads Peter Klindt, Center for Arbejdsmarkedsforskning (CARMA), Institut for Statskundskab, Aalborg Universitet

E: mpk@dps.aau.dk

Relevante links

Rapporten kan findes på NCK's hjemmeside <http://ncfk.dpu.dk> under publikationer.

8. VEU i et nordisk perspektiv

8.1 Effektive strategier for livslang læring i de nordiske lande

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har gennemført en undersøgelse for Nordisk Ministerråd, der fokuserer på de nordiske landes udvikling og implementering af politiske initiativer på tre hovedområder inden for kompetenceudvikling:

- samarbejdet mellem myndigheder og arbejdsmarkedets parter
- samspillet mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder
- indsatser for at styrke voksnes nøglekompetencer

Kortlægningen finder blandt andet, at arbejdsmarkedets parter i alle de nordiske lande er inddraget i såvel politikudformning som implementering og at der er et samarbejde mellem de uddannelses- og de arbejdsmarkedspolitiske myndigheder, hvilket betragtes som udtryk for, at voksenuddannelse i alle landene har stigende betydning som arbejdsmarkedspolitisk redskab. Kortlægningen viser endvidere, at alle landene ønsker at øge deltagelsen i voksenuddannelse, særligt blandt kortuddannede og tosprogede.

Der ses i alle de nordiske lande en stigende offentlig regulering og regional koordinering af området. Området har hidtil været præget af en markedstænkning, som i Norge er udbudsstyret og i de øvrige lande efterspørgselsstyret. Forventningen er, at bevægelsen væk fra markedstænkning og i retning af øget offentlig regulering og frivillig koordinering vil kunne forbedre vilkårene for samspil mellem virksomheder og udbydere.

Til trods for at de nationale læreplaner i alle de nordiske lande er vedtaget inden EU's vedtagelse af anbefalinger til nøglekompetencer, så stemmer indholdet i læreplanerne generelt overens med anbefalingerne. De nordiske lande lægger stort set alle vægt på satsninger, der er rettet mod mere grundlæggende færdigheder som læse-, skrive-, regne- og kommunikative færdigheder, kompetencer der betragtes som centrale for at kunne få eller beholde et arbejde.

Kontakt

Lektor, dr. Pæd.
Søren Ehlers, Nationalt Center for Kompetenceudvikling,
Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

E: ehlers@dpu.dk

Relevante links

Rapporten kan downloades eller bestilles på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org, og downloades på NCK's hjemmeside <http://ncfk.dpu.dk>

8.2 Den nordiske voksenlærer

– en kortlægning af kompetencekrav til voksenlærere og uddannelsesmuligheder inden for det voksenpædagogiske område i de nordiske lande

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har kortlagt formelle kompetencekrav til voksenundervisere i de nordiske lande. Kortlægningen omfatter almene og erhvervsrettede uddannelser på grundlæggende og kortvarige videregående niveauer, efter- og videreuddannelse på universiteter, university colleges og "høgskoler", i specialundervisning, undervisning for ordblinde/dyslektikere samt andetsprogsundervisning for voksne indvandrere, højskoler og oplysnings- og studieforbund. Kortlægningen viser, at der trods forskelle mellem de forskellige uddannelses tilbud og sektorer er markante fællestræk.

Kortlægningen viser, at der generelt stilles høje krav til voksenunderviserens fag-faglighed og almenpædagogiske kompetence, mens der stort set ikke stilles formelle krav til voksenpædagogiske kompetencer, bortset fra på enkelte specialiserede områder.

I alle sektorer finder de ansættelsesansvarlige, at fag-fagligheden er den vigtigste kompetence, den vurderes dog markant højest på de erhvervsrettede skoler. Vurderingen viser sig både når de ansættelsesansvarlige skal prioritere vigtigheden af fag-faglige, almenpædagogiske, voksenpædagogiske og holdningsmæssige kompetencer, og i indholdet på de efteruddannelser, deres lærere får.

Med hensyn til de voksenpædagogiske kompetencer peger kortlægningen på personlige egenskaber, viden om voksenlivets psykologi og udviklingsprocesser, voksnes læringsforudsætninger og modstandsformer, voksendidaktisk kendskab og evne til at bruge f.eks. erfaringsbaserede og deltagerinvolverende arbejdsformer.

Langt den overvejende del af de ansættelsesansvarlige er desuden interesserede i tværsektorielle uddannelses tilbud og nordisk samarbejde.

Kortlægningen viser, at der er et bredt udbud af uddannelses tilbud inden for det voksenpædagogiske område, men at omfang og karakter varierer betydeligt mellem de nordiske lande. Kun i Finland og til dels i Sverige kan man tage en grundlæggende teoretisk voksenuddannelse. I de øvrige nordiske lande kan voksenlærere kvalificere sig gennem efter- og videreuddannelse på forskellige niveauer og evt. specialiseret i forhold til særlige målgruppers behov.

Kontakt

Specialkonsulent
Maria Marquard,
Nationalt Center for
Kompetenceudvikling,
Institut for
Uddannelse og Pædagogik (DPU),
Aarhus Universitet
E: marq@dpu.dk

Relevante links

Rapporten kan findes og downloades på NCK's hjemmeside
<http://ncfk.dpu.dk>
under publikationer.

8.3 Integration gennem voksen- og efteruddannelse

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har udarbejdet en rapport for Nordisk Ministerråd, der kortlægger de nordiske landes strategier for at anvende voksen- og efteruddannelse som redskab til indvandre- og efterkommeres integration på arbejdsmarkedet. Undersøgelsens resultater er fremlagt i fem nationale og en sammenfattende rapport.

Det centrale omdrejningspunkt for integration på tværs af de nordiske lande er sprogundervisning, som sigter mod at oparbejde kompetence til at begå sig i samfundet på lige fod med andre. I forhold til sprogundervisningen stiller kun Danmark krav til formelle lærerkompetencer. Generelt ses det, at en betydelig del af indvandlerne fortsat er arbejdsløse efter en sproguddannelse.

I alle landene er der særlige forløb for tosprogede i forbindelse med forberedende og almene voksenuddannelser. I Norge og Sverige anvendes AMU i højere grad end i de øvrige nordiske lande. Generelt kobles sprogundervisning på den faglige undervisning.

Erfaringer og evalueringer på tværs af de nordiske lande viser, at der opnås den mest effektive integration gennem voksen- og efteruddannelse, hvis der er et systematisk samarbejde mellem relevante aktører, og en tæt kobling mellem arbejdsmarkedsbehov og undervisning. Faglig og sproglig undervisning bør kombineres. Mentorordninger og fleksibel tilrettelæggelse, gerne i form af e-læring, har en positiv effekt.

Kontakt

Centerleder, professor Bjarne Wahlgren, Nationalt Center for Kompetenceudvikling, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

E: wahlgren@dpu.dk

AC-fuldmægtig Tinne Geiger, Nationalt center for kompetenceudvikling, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

E: tige@dpu.dk

Professor Karen Lund, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet

karlund@dpu.dk

Relevante links

Rapporten kan downloades og bestilles på Nordisk Ministerråds hjemmeside

www.norden.org, og

downloades på

NCK's hjemmeside

<http://ncfk.dpu.dk>

9. Datagrundlag

Nationalt Center for Kompetenceudvikling (NCK) har henvendt sig til følgende institutioner med henblik på indsamling af evidensbaseret viden inden for voksen- og efteruddannelsesområdet:

Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet; Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Psykologisk Institut, og Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet; Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring, Institut for Samfund og Globalisering, og Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet; Institut for Læring og Filosofi, og Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet; Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Det Humanistiske Fakultet, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet; Copenhagen Business School; Teknologisk Institut; Det Nationale Forskningscenter for Velfærd; Anvendt Kommunal-Forskning, samt Danmarks Evalueringsinstitut.

Derudover er seks professionshøjskoler blevet kontaktet.

Institutionerne er blevet anmodet om at oplyse, om der er gennemført empirisk baseret forskning inden for voksen- og efteruddannelsesområdet på deres institution. Der er etableret kontakt til institutionernes ledelse og til relevante forskere på VEU-området.